

ODSTRANJEVANJE POSLEDIC POPLAVE V LETU 1990

Maver Jerkič*

UDK 556.166 (497.12) »1990«

Med nesrečo in neposredno po njej je zaščito in reševanje operativno usmerjal Republiški štab za civilno zaščito. V skladu z Navodilom o enotni metodologiji za oceno škode po naravnih nesrečah (Uradni list SFRJ, št. 27/87) so izvršni sveti občin imenovali komisije za oceno škode. Strokovne komisije so bile imenovane tudi v prizadetih podjetjih. Neposredno po nesreči je začela delovati tudi komisija Izvršnega sveta Republike Slovenije za verifikacijo ocene škode po naravnih nesrečah. Republiški upravni organi pa so ponudili strokovno pomoč pri usmerjanju in usklajevanju dejavnosti za odpravo posledic oziroma sanacijo škode na prizadetih območjih.

Dejavnosti za odpravo posledic poplav

Dejavnosti za zaščito in reševanje ter vzpostavljanje najnujnejših razmer za življenje in delo kakor tudi najnujnejši sanacijski posegi in ukrepi za zmanjšanje ali ublažitev škode so potekali na vseh ravneh organiziranja civilne zaščite. Tako so nekatere nujne zaščitne in reševalne ukrepe izvajali na najbolj prizadetih območjih celih 14 dni po nastanku ujme.

Naloge v zvezi z izvajanjem najnujnejših ukrepov so se v času od 5. 11. do 19. 11. 1990 postopoma prenašale na republiške in občinske sekretariate kot nosilce rednih dejavnosti.

Možnosti republike, da bi iz rednih virov pokrila najnujnejše potrebe, so bile presežene, zato je izvršni svet Skupščine Republike Slovenije predlagal prizadetim občinam, da zlasti na področju infrastrukture prilagodijo in spremenijo letne in druge plane ter dajo prednost pokrivanju stroškov za najnujnejšo sanacijo posledic poplav. Izdelani so bili programi prednostnih sanacij, ki so v nekaterih dejavnostih zaradi obsežnosti razporejeni tudi na desetletno obdobje. Razumljivo je, da vsa razpoložljiva solidarnostna sredstva ter vsestranska denarna in materialna pomoč niso mogli pokriti najnujnejših potreb, zato je Skupščina Republike Slovenije sprejela Zakon o posebnem prispevku solidarnosti za odpravljanje posledic neurja s poplavo.

Neposredno po poplavi je izvršni svet Skupščine Republike Slovenije preusmeril sredstva proračunske rezerve Republike Slovenije v najbolj prizadete občine. Odpoklicana so bila redna sredstva solidarnosti. Odprt je bil poseben dinarski in devizni račun. Poskrbljeno je bilo za koordinacijo zbiranja pomoči iz domovine in tujine.

Republiški sekretariati, ki pokrivajo dejavnosti gospodarske infrastrukture, so bili zadalženi, da v sodelovanju z občinami začnejo pripravljati dokumentacijo za dolgoročno sanacijo najpomembnejših

infrastrukturnih objektov in naprav. Republiški upravni organi so bili tudi zadalženi, da v sodelovanju z javnimi in drugimi podjetji pripravijo konkretne programe in projekte ter ovrednotijo potrebna finančna sredstva za izvedbo investicijskih del in odpravo posledic poplav.

Izvršni svet Republike Slovenije je zadalžil vse resorne organe, da pri pripravi nacionalnih programov za leto 1991 upoštevajo novonastale razmere na prizadetih območjih in v ta namen zagotovijo sredstva za odpravo najhujših posledic te naravne nesreče.

Republika Slovenija sama ne more pokriti posledic naravne nesreče, zato je nujno potrebna pomoč širše družbene skupnosti. Vsi redni in izredni ukrepi, ki jih je sprejela Republika Slovenija, ne omogočajo niti najnujnejših sanacij oziroma vzpostavitve osnovnih razmer za življenje in delo na prizadetih območjih. Izvršni svet je sprejel predlog, da Komisija za proučitev zahtevka za zagotovitev sredstev solidarnosti v skladu z določili Dogovora o oblikovanju sredstev solidarnosti narodov in narodnosti Jugoslavije in republik ter avtonomnih pokrajin za odpravljanje posledic naravnih nesreč predloži Dogovor republik in pokrajin, s katerim bi si Republika Slovenija zagotovila sredstva solidarnosti v višini 5162 milijonov dinarjev. Poleg teh sredstev naj bi za odpravo posledic naravne nesreče porabili tudi sredstva primarne emisije na podlagi posebnega zakona.

Z namenom, da bi zagotovili dodatna sredstva za sanacijo posledic poplav v Sloveniji, je Republika Slovenija pri Svetovni banki zaprosila za odobritev kredita v višini 30 milijonov USD. Svetovna banka je kredit dala na voljo pod določenimi pogoji, za sanacijo komunalne in vodnogospodarske infrastrukture, poškodovane v poplavih 1990. V ta namen mora Republika Slovenija sprejeti zakon o namenu posojila in skleniti pogodbo s Svetovno banko.

Poleg kratkoročnih ukrepov finančne in organizacijske narave potekajo tudi priprave celovitih strokovnih podlag za prostorski in urbani razvoj Zgornje Savinjske doline kot najbolj prizadetega območja. Poseben poudarek je dan izdelavi študij

celotne ureditve vodotoka Savinje z njenimi pritoki ter izdelavi študij in idejnih projektov interventnih nalog na območju Savinje.

Zaradi kompleksnosti geomorfoloških in hidroloških pojavov so v prostoru Zgornje Savinjske doline potrebni kombinirani urejevalski ukrepi, ki bodo predstavljali gradnjo zadrževalnikov ter urejanje povišij, klasične hidroregulacije, obnavljanje porušenega ekološkega ravnovesja. Ob tem je v ospredju tudi problematika urejanja cestnega omrežja, predvsem zagotovitev prometne dostopnosti in povezanosti obeh bregov Savinje, in v končni fazi trajna rešitev prometne infrastrukture z upoštevanjem usklajenih izhodišč za prostorsko načrtovanje. Vse to zahteva interdisciplinarno usklajeno obravnavo problematike prostora in infrastrukture.

Sprejete so usmeritve, da je treba za Zgornjo Savinjsko dolino izdelati krajinski ureditveni načrt. Za večja urbana naselja (Ljubno, Luče, Nazarje in Mozirje) je treba nujno izdelati ureditvene oziroma regulacijske načrte.

Oblikovan je bil predlog za izdelavo koncepta ureditve Savinje, katerega osnovni namen je pridobiti strokovne podlage za prostorski načrt. Predvidena je interdisciplinarna naloga, saj mora zaobjeti različne dejavnosti in vse uporabnike tega prostora.

Z namenom, da bi pri Republiškem sekretariatu za varstvo okolja in urejanje prostora prišlo do usklajenega interdisciplinarnega pristopa, sta bila v januarju 1991 ustanovljena projektni svet in izvedenska skupina.

Projektni svet naj bi usmerjal izvajanje sanacije Zgornje Savinjske doline in občini Mozirje pomagal pri odpravljanju posledic vodne ujme. Izvedenska skupina pa naj bi presojala konkretne projekte za sanacijo Zgornje Savinjske doline.

Vsi dosedanja ukrepi ter sprejeti programi za sanacijo škode, nastale v katastrofalnih poplavih v letu 1990, dajejo upanje, da bodo pravočasno izpeljane naloge, katerih namen je vzpostaviti normalne razmere za življenje in delo, in da bodo na podlagi celovitih programov in projek-

* Republiški sekretariat za varstvo okolja in urejanje prostora, Župančičeva 6, Ljubljana.

tov v skladu s finančnimi možnostmi v nekaj letih uresničena pričakovanja prizadetega območja.

Civilna zaščita kot sestavina civilne obrambe

Raziskava Slovensko javno mnenje je potrdila v javnosti že velikokrat postavljeno trditev: lasten nacionalnovarnostni ustroj Slovenije bo legitimen samo, če bodo celotni obrambni stroški zanj manjši kot doslej; predvsem se morajo zmanjšati stroški za vojaško obrambo. Pokaže se, da imajo sestavine civilne obrambe v javnosti veliko višjo stopnjo zaupanja kot katerikoli način zagotovitve varnosti z oboroženo silo. Stopnja zaupanja je seveda odvisna tudi od frekvence in učinkovitosti nastopanja ob posameznih družbenih in naravnih pojavih, zato ne preseneča podatek, da ljudje na simbolni ravni najprej in najpogosteje prepoznajo civilno zaščito, veliko težje pa druge sestavine civilne obrambe. Izpraševanci pripisujejo velik pomen (77,5 %) povezovanju Slovenije znotraj evropske skupnosti na področju civilne obrambe, posebej ko gre za enotno tipologijo nesreč, skupni sistem obveščanja ob nesrečah, skupni proračun za odpravo posledic nesreč ipd.

Usposabljanje za ravnanje ob naravnih nesrečah in v vojni

Z javnomnenjsko raziskavo je težko ugotavljati usposobljenost ljudi za kakršnokoli ravnanje, dobiti je mogoče le njihova mnenja, ki pa seveda niso objektivno merilo usposobljenosti. V raziskavi o nacionalni varnosti je šlo za preverjanje, ali ljudje razlikujejo med načini usposabljanja za ravnanje ob naravnih nesrečah in v primeru vojne; za raziskovalce je bil zanimiv tudi podatek, kateremu načinu usposabljanja pripisujejo največjo učinkovitost v socializacijskem procesu za zaščitno in obrambno obnašanje.

Izpraševanci menijo, da se za ravnanje ob naravnih nesrečah ljudje najbolje usposobijo na vajah iz civilne zaščite. Pri tem ni pomembno, da so se tisti, ki to trdijo, sami kdaj znašli v vlogi udeleženca vaje civilne zaščite, torej, da ocenjujejo svoje lastne izkušnje. Za javno mnenje je pomembno le, da se ob naravnih nesrečah praviloma najbolj angažira civilna zaščita; bržkone tudi zato, ker je za takšno

posredovanje najbolj usposobljena. Zanimivo je razmišljanje izpraševancev, da so za ravnanje v primeru vojne pomembna tudi znanja z vaj civilne zaščite, kar vidimo v tabeli 2 b.

Izpraševanci menijo (59,1 %), da bi morale biti večšine s področja civilne zaščite sestavina znanja slovenskih srednješolcev. Če bi v srednje šole lahko uvedli nov predmet, bi bila to kultura miru in nenasilja (32,7 %), ekologija (17,1 %), mirovna vzgoja (15,7 %) ter zaščita in reševanje (12,3 %).

Na tiste, ki danes odločajo v slovenski šolski politiki, javno mnenje seveda ne vpliva, poučno je pa vendarle.

Kdo naj pomaga prizadetim ob naravnih nesrečah?

Prisotnost slovenske civilne zaščite ob naravni nesreči so izpraševanci ocenje-

vali glede na hude poplave, ki so prizadele Slovenijo jeseni 1990. Z vprašanjem, kdo je prizadetim v poplavah najbolj pomagal in kdo bi se moral najbolj angažirati pri odpravi posledic, so raziskovalci skušali ugotoviti, kako so in kako naj bi sklenili posamezni politični subjekti, zato da bi povečali stopnjo svoje legitimnosti tudi v normalnih okoliščinah.

Ugotavljamo, da se je civilna zaščita v poplavah najbolj angažirala in da ljudje to od nje tudi pričakujejo. Kar nekaj kritike bi lahko naslovili na slovensko vlado in predsedstvo, ki sta se ob poplavah bolj slabo angažirala, ljudje pa so ravno od njiju, posebej od vlade, pričakovali največ.

Rezultati raziskave Slovensko javno mnenje 1990/91, Stališča o nacionalni varnosti Slovenije, ekologiji in energetiki, Raziskovalni inštitut FSPN, Obramboslovni raziskovalni center, Ljubljana, februar 1991.

Izčrpavanje vode iz garaže nove hiše v Nožicah (1—11).